

3.2 Groep 2

3.2.1 Toestand en perspectieven van de Vlaams-Duitse culturele betrekkingen - A. De Buck

Mijn ervaringen, opgedaan bij pogingen om in de Bondsrepubliek Duitsland belangstelling op te wekken voor de culturele realisaties in België, lopen over een periode van meer dan een kwart eeuw.

Bij mijn aanstelling als directeur van het Belgisch Huis in 1963 was er officieel nog geen sprake van Vlaamse cultuur. Hierin kwam wel verandering toen kort nadien het eerste Ministerie voor Nederlandse Cultuur opgericht werd. Bij de eerste activiteiten ging ik uit van de in Vlaanderen verspreide opvatting, dat we in de Vlaamse schilderkunst (bijvoorbeeld in het expressionisme) en in de Vlaamse literatuur met figuren als Gijsen, Walschap en Boon aantrekkingspolen bezaten, die er slechts op wachtten ter kennis van het Duitse publiek gebracht te worden. Een langer verblijf in Duitsland leerde mij echter dat het niet onwetendheid was die er de oorzaak van was dat de Vlaamse kunst en cultuur niet aan bod kwamen, maar wel het in Duitsland heersende verschil in opvattingen.

In het Belgisch Huis had ik diverse tentoonstellingen ingericht en bij de vernissages had ik nooit nagelaten steeds op een of andere grote naam uit het verleden te wijzen. De verleiding was groot om te pronken met namen als Claus Sluter, Van Eyck, Rubens, Bruegel, Van Dyck, Masereel, Ensor, Permeke en te wijzen op de continue lijn in de ontwikkeling van onze kunst. Tot ik op een morgen bezoek ontving van professor Krönig, directeur van het kunsthistorisch seminarie van de Universiteit Keulen. Hij wou mij bedanken voor de inspanningen van het Belgisch Huis om het Duitse publiek te informeren over de actuele kunstontwikkeling in België, maar hij nam tegelijkertijd de gelegenheid te baat om te betreuren dat in België op kunstgebied zo weinig gepubliceerd werd. Terzelfder tijd feliciteerde hij de cultureel attaché voor de prachtige tentoonstelling met werken van Geerten Gossaert in Brugge, een tentoonstelling waarover ik niet geïnformeerd was. Sedertdien heb ik het in Keulen nooit meer gewaagd over Rubens of Bruegel te spreken. Uit de ontmoeting heb ik conclusies getrokken voor mijn activiteiten in Duitsland, maar vooraf meen ik toch mijn eerste pogingen voor de vertaling van Vlaamse auteurs te moeten beschrijven.

In België had ik kritiek gelezen over het vertaalwerk van Hermanowski; kritiek die erop neerkwam dat deze vertaler een eenzijdig beeld gaf van de literatuur in ons land. Toen ik deze vertaler leerde kennen was ik ervan overtuigd dat de aanwezigheid van goede vertalingen voldoende zou zijn geweest om de verspreiding van de Vlaamse literatuur in de BRD te stimuleren. Spoedig moest ik echter ervaren dat de uitgave van vertaald werk misschien wel voor het geringste deel afhangt van de vertaling zelf. Mede echter door de weigering van Vlaanderen om verder te bouwen op hetgeen Hermanowski reeds verwezenlijkt had én door de polemiek die tegen zijn werking ontwikkeld werd, trok hij zich uit de vertaalactiviteiten terug. Het praktische gevolg daarvan was dat op weinige uitzonderingen na, geen werken meer uit de Vlaamse literatuur bij Duitse

uitgevers ondergebracht werden. Mijns inziens werd hier door te geringe kennis van de Duitse uitgeverwereld onnodig een Belgische houding plompweg zonder nuances getransplanteerd naar de Bondsrepubliek. Men kan zich afvragen wat het resultaat ware geweest, als men Hermanowski gesubsidieerd én geleid had. Is het ook niet typisch dat Claus' "Verdriet van België" uitgegeven werd onder de titel "Der Kummer von Flandern"?

Deze twee voorbeelden mogen duidelijk maken, dat het noodzakelijk is de gemeenschap waarin men wil werken te kennen, vooraleer een activiteit wordt begonnen. In de mate van het mogelijke moet gebruik gemaakt worden van de werkkraft van buitenlanders, geïnteresseerd in onze cultuur. Niet alleen de genoemde sectoren literatuur en beeldende kunst maar ook thema's als het typisch Vlaamse volksleven, de ontwikkeling van de Vlaamse Beweging tot deelstaat, en de verhouding tussen de beide Belgische gemeenschappen sorteren interesse bij het Duitse publiek.

Wat betreft de Vlaams-Duitse culturele uitwisseling valt het volgende te vermelden.

Op cultureel gebied voert de ambassade uit wat de gemeenschappen - vooral in het kader van het cultureel akkoord - voorstellen. In het Cultureel Instituut Belgisch Huis wordt een cultureel programma doorgevoerd dat zich vooral concentreert op beeldende kunst en kamermuziek met hier en daar een literair element. Wat de promotie van het Nederlands betreft, is te vermelden een jarenlange samenwerking tussen de Nederlandse en Belgische culturele afdelingen met het oog op de bevordering van het onderwijs van het Nederlands aan universiteiten, secundaire scholen en volkshogescholen. Ter zake zijn te vermelden de inrichting van een tweejaarlijkse docentenconferentie voor het Duitse taalgebied, de invoering van het Duits certificaat Nederlands en het tweejaarlijkse treffen van de Duitse leraren Nederlands in Vlaanderen of Nederland. Met de vier professoraten (Keulen, Münster, Berlijn, Oldenburg) en de 22 docentschappen Nederlands in de Bondsrepubliek Duitsland, bestaat een regelmatige samenwerking.

De deelstaat Noordrijn-Westfalen levert een belangrijke bijdrage door de unilaterale inrichting van een gastprofessoraat waarbij semestrieel, alternatief een francofone en een Vlaamse universiteitsprofessor uitgenodigd wordt voor een driemaandelijkse cursus over een wetenschappelijk onderwerp.

De bibliotheek van het Belgisch Huis biedt aan studenten, journalisten en algemeen geïnteresseerden informatie over het culturele leven in België. Zij heeft reeds verschillende doctorandi geholpen bij het voorbereiden van hun thesis. De bibliotheek bezit eveneens een uitleendienst voor videomateriaal. Het Belgisch Huis wordt echter bij het verwerven van boek en band slechts zeer sporadisch geholpen door Belgische instanties.

De belangstelling voor de Nederlandse taal is in grote mate afhankelijk van het bestaande culturele patrimonium en van de culturele prestaties van een gemeenschap. Cultuur is hier zeer breed opgevat en omvat zowel kunst, onderwijs, wetenschap, technologie, politiek

en sociale zaken. Patrimonium en prestaties staan voor verleden en heden. Op dit gebied hebben België en zeker Vlaanderen zeer veel te bieden; een rijk patrimonium en een interessante moderne ontwikkeling.

Het ontbreekt echter bijna volledig aan informatie ter zake. Over actuele culturele prestaties - cultuur steeds in haar ruime betekenis - wordt aan ambassades geen bruikbaar materiaal ter beschikking gesteld. Evenmin worden hierover aan buitenlandse journalisten in België inlichtingen verstrekt. Het gevolg daarvan is dat wij volledig overgeleverd zijn aan buitenlandse berichtgeving die, *ex natura rerum*, meer belangstelling vertoont voor negatieve nieuwselementen.

Onder bruikbaar materiaal versta ik, bij geplande projecten als tentoonstellingen, concerten, theateropvoeringen, congressen en folkloristische manifestaties, een zo mogelijk drie maanden vooraf te verschijnen bondige beschrijving van opvattingen, bedoeling, deelnemersveld en praktische gegevens. Voor niet-voorzijnde gebeurtenissen moet getracht worden daarover zo vlug en volledig mogelijk te informeren.

De belangstelling van een buitenlander voor taal en literatuur van een land, hangt onverbreekelijk samen met het algemene imago van dat land in het buitenland. Men kan zich afvragen of hier geen plaats is voor een op te richten culturele voorlichtingsdienst die al deze positieve elementen bij de meest uiteenlopende gremia en organisaties gaat verzamelen en tot bruikbaar periodiek informatie-materiaal zou kunnen verwerken. Met de voorhanden zijnde nieuwe technische mogelijkheden, een minimum aan coöperatie en coördinatie van de mediasystemen én de financiële steun van de geïnteresseerde gemeenschappen, moet dit een haalbaar project zijn.

Veel moeite kan gespaard worden én goede resultaten bereikt worden, indien daarbij de actieve medewerking van het vreemde publiek gestimuleerd wordt. Hiervoor schijnt het inrichten van een "prijs" een uitstekend middel. Het is in de opvoeding een algemeen aanvaard principe dat een "beloning" efficiënter kan zijn dan een berisping. De "beloning" voor buitenlandse belangstelling hoeft ook niet steeds een geldprijs te zijn, maar kan ook in natura uitgereikt worden als daaruit maar voldoende blijkt dat we de buitenlandse belangstelling opgemerkt hebben en appreciëren. Het psychologisch effect van die prijzen, die ook door sponsors ter beschikking gesteld kunnen worden, is dikwijls veel groter dan de financiële implicatie ervan. Ook hier zijn de mogelijkheden legio. Zij kunnen zich ook richten tot bepaalde lagen van de bevolking en verschillende media beroeren. Zo kan men denken aan een prijs voor het beste opstel, de beste film, de beste video, de beste foto; een prijs voor een werk in de vreemde taal over een Nederlands wetenschappelijk onderwerp (Eugène Baie-prijs), of een prijs voor de beste bijdrage in een vreemd dagblad of periodiek.

Een tweede middel om de buitenlandse belangstelling voor onze cultuur te stimuleren, bestaat in het aanmoedigen van de reis- en informatielust van onze oosterburen. Duitsers reizen veel en bereiden die reis meestal zeer goed voor (lectuur, voordracht, film of video).

Het is wenselijk en nuttig dat zij daarbij vanuit België en Nederland geholpen worden, onder andere door het opstellen van een soort modelreis. De moeilijkheid bestaat erin dat men een tot in details geïnformeerde persoon of instelling dient te vinden die een globaal overzicht kan geven én terzelfder tijd over een politiek "Fingerspitzengefühl" beschikt om uit de overvloed van gegevens een bruikbaar concept samen te stellen. Ook hier kan het aantal thema's tot in het oneindige ontwikkeld worden. Enkele voorbeelden naast het hiervoor genoemde thema zijn het theater in Vlaanderen, het religieuze leven in Vlaanderen, het muzikale leven, het Vlaamse volksleven en de bestrijding van de werkeloosheid.

De belangstelling voor taal en literatuur dient ondersteund te worden door informatie over alle aspecten van het culturele leven van onze maatschappij waaruit kan blijken dat het Nederlandse taalgebied in België een onvervangbare bijdrage levert tot de ontwikkeling van het Europese kunst- en geestesleven in het algemeen en het literaire leven in het bijzonder.

Daarnaast dient, waar mogelijk, actief deelgenomen te worden aan initiatieven die van den vreemde uitgaan en die een "Belgisch" thema of onderwerp hebben. Voorbeelden van dergelijke gelukte coöperaties zijn de tentoonstellingen en colloquia over het thema "Rijn en Maas 800-1400" waarvan het initiatief in 1970 en de drijvende kracht uitgingen van de musea van de stad Keulen en waarvan de resultaten tot op heden voelbaar zijn; het initiatief van de universiteiten van Keulen en Bonn voor het colloquium en de tentoonstelling "Woord en Beeld"; boek en grafiek in de Nederlanden van de 16e en de 17e eeuw én een tentoonstelling door het Keulse stadsarchief over de historische betrekkingen tussen ons land en de stad Keulen.

Dit is slechts een greep uit de vele voorstellen die regelmatig bij de ambassade ingediend worden. De response uit ons land is echter gering.

Misschien mag ik hier sluiten met een citaat uit het Mattheus-evangelie (9,37-38): "De oogst is wel groot, maar arbeiders zijn er weinig. Vraagt daarom de heer van de oogst arbeiders te sturen om te oogsten".

3.2.2 *Wat te doen aan de taalbarrière? - G. Strasser*

De discussies rond het rapport "Cultuur zonder grenzen" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid hebben duidelijk gemaakt, dat de Nederlandse en Vlaamse internationale culturele betrekkingen zich ten opzichte van andere landen in een achterstandssituatie bevinden. We zitten echter ook in een achterstandssituatie met betrekking tot het nadenken over onze internationale culturele betrekkingen. Dat nadenken is eigenlijk pas de laatste twee jaar een beetje op gang gekomen. We hebben ons in Nederland en Vlaanderen weinig bezig gehouden met de vraag wat onze taal, onze cultuur en onze aanwezigheid in de wereld en in Europa zouden moeten inhouden.